

Яшчэ аб тым жа

Яшчэ так нядаўна „Dziennik Wileński“ зь незвычайным размахам граміў бальшавізм і ўсю сучасную маскоўшчыну. Гэта было пад той час, калі бальшавікі нішчылі польскіх паноў, палілі іх двары, забіралі дабро, — адным словам, калі ад бальшавізму цяперлі *палякі*.

Зусім іншай меркай мераець тая ж газета бальшавікоў і блізкія да іх элементы, калі ад маскоўшчыны пакутуюць *беларусы*, — тыя беларусы, каторым палякі ў змове з маскалямі судзілі сьмерць і зьнішчэньне. Змова гэтая, зробленая многа гадоў таму назад — у часе ўсеславянскага зьезду ў Празе¹, ня ўтраціла сілы і цяпер: проці незалежнасьці Беларусі выступаюць згодным хорам віленскія палякі і маскалі. Выступленьні маскоўскіх газэт, выдаваных у Менску, проці Беларускай незалежнай дзяржавы віленская польская газета раз за раз падхоплівае і перадрукоўвае, тлумачачы сваім чытачом, што робіць гэта дзеля „высьвєньня“ справы.

Добрае выясьвєньне! Варта б запытацца паноў рэдактараў „Dz. Wil.“, чы яны таксама высока цэняць пагляды маскоўскіх нацыяналістаў і цэнтралістаў з сацыялістычнымі наклейкамі, калі тыя выступаюць проці незалежнасьці Польшчы?

Але гэта — менш важна: што Польшча заўсёды была і будзе ворагам беларускага народу і незалежнасьці яго краю — гэта ўсім добра вядома, і дзіва няма, што палякі карыстаюць з найбруднейшых спосабаў, каб толькі спыніць беларускі рух да вызваленьня. Затое лічым патрэбным адзначыць тут зусім новы момант: палякі ў барацьбе проці беларусаў і іх незалежнасьці *іграюць у дудку бальшавікоў*. Прынімаючы пад увагу, што бальшавізм — гэта найвялікшы вораг палякаў, гэтакі ненатуральны саюз бітых бальшавікамі палякаў з тымі, хто іх б’ець, можа быць вытлумачан толькі тым, што на гэтакі крок папхнула палякаў безнадзейнае палажэньне: яны пераканаліся, што Польшча панаваць над намі ня будзе, бо на гэта не пазволіць уся Эўропа, — і вось яны цялююць у бот бальшавікам, спадзеючыся ад іх вытаргаваць мо хоць кусочак Беларускай зямлі!

Актывізм ці пасівізм

(Увагі беларуса з прычыны Берасьцейскае ўмовы)

Чытаў я раз у адной расейскай газэце з пракананьнем напісаную стацьцю ў абароне ідэалёгіі *правых*, дзе аўтар пачынаў свае довады ад паказаньня ўсяго значэньня для чалавека *правае рукі проці левае*. „Дык самая прырода вучыць нас, што правыя маюць рацьцю быцьця, якой ня маюць левыя“, — цешыўся кансэрватыўны публіцыст. Даючы назоў для свае стацьці *Пасівізм ці актывізм* тэрміны дыфэрэнцыяцыі, каторая павінна б урэшце выразьліва паказацца ў беларускім народзе, мог бы, ідучы сьледам за гэтым публіцыстам, пачаць ад паказаньня наагул вышшасьці актывізму за пасівізм. І мог бы апёрціся тут на правоў самае прыроды, гаварыць аб іх пагвалчэньні, аб схаваным у ім пачатку сьмерці для кожнага жывога арганізму... Бо жыцьцё — гэта ж пераход чагось ад магчымасьці да дзела, ад быцьця патэнцыяльнага да быцьця актуальнага. Бо жыцьцё — гэта рух. Гэта кажуць, я меў бы пэўна болей рацьці, чымся гэты кансэрватыст: бо так здатная правая рука — гэта нічога іншага, як твор сыстэматычнага яе ўжываньня, значыцца, рэч прыпадку. Тым часам *дзела належыць да істоты жыцьця*, ёсьць яго нэрвам, крывёй, мазгамі і сэрцам. Творскае дзела ёсьць яго ўрачыстым сьвятам. Калі хто, дык мужчыны павінны гэта зразу мець перш—наперш.

На нястачу дзела хварэў і хварэе яшчэ беларускі народ. Пасівізм — няруханьне, безулада — уеўся ў душу нашага народу. Ён проста ёсьць яго найзвычайнейшай хваробай. Ён так глыбока ўеўся, што *беларускі* можа быць назовам адмены найбольш крайняга пасівізму.